

Nr 208.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49 m. m.; given Stockholms slott den 9 april 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Allan Vougt.

Sammanfattning.

I propositionen framläggas slutliga anslagsberäkningar rörande försvarsgrenarnas materielanskaffningsanslag, slutande på 205 miljoner kronor, eller 20 miljoner kronor mer än som beräknats i statsverkspropositionen. I anslutning till anslagsberäkningarna lämnas vissa uppgifter rörande reservationerna under fjärde huvudtiteln. Slutligen hemställs om riksdagens medgivande att överskrida vissa reservationsanslag vid inkallelse till beredskapsövning m. m.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 9 april 1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, frågor angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49 och anför härvid — med förmålan tillika, att frågorna äro av den natur, att närmare redogörelse för deras innebörd än som av det följande framgår icke bör lämnas till statsrådsprotokollet, varför ytterligare upplysningar få inhämtas genom de handlingar, som komma att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott — följande.

I årets statsverksproposition ha de större materielanskaffningsanslagen under fjärde huvudtiteln i avvaktan på ställningstagande till 1945 års försvarskommittés förslag angående försvarets organisation upptagits med allena beräknade belopp. Jag anhåller att nu få upptaga dessa anslagsfrågor till slutlig behandling. Inledningsvis upptager jag till behandling vissa av överbefälhavaren väckta beredskapsfrågor, varjämte jag anför vissa allmänna synpunkter på anslagsberäkningarna.

[1.] **Vissa beredskapsfrågor.** I skrivelse den 15 mars 1948 har *överbefälhavaren* — under hänvisning till vissa särskilda utredningar, som äro av den natur, att de icke böra fogas till statsrådsprotokollet — upptagit frågan om förstärkning av krigsberedskapen till behandling och därvid inledningsvis erinrat, att överbefälhavaren i utlåtande över 1945 års försvarskommittés betänkande i en översikt över den utrikespolitiska utvecklingen sedan våren 1947 framhållit den ökade risken för en väpnad konflikt. Den senaste tidens händelser hade alltmer bestyrkt denna uppfattning och vore av den art, att de påkallade en översyn av krigsberedskapen. Sedan åtskillig tid hade undersökning pågått inom högkvarteret rörande vårt försvars läge ur beredskaps-synpunkt och möjligheterna att förbättra detta. Denna undersökning, som icke vore slutförd i alla delar, hade givit vid handen, att brister funnes, som allvarligt minskade landets försvarsmöjligheter och dess förmåga att uthärda en avspärrning. Preliminära beräkningar föreläge rörande vad som krävdes för att påbörja avhjälpandet av de allvarligaste bristerna. Därför erfordrades tillskott av penningmedel samt en avsevärd insats av arbetskraft, materiel och industriell kapacitet. Delvis kunde bristerna fyllas endast genom ökad import.

Överbefälhavaren har framhållit, att det med hänsyn till behovens omfattning och karaktär samt den rådande situationen i fråga om tillgång av medel, valutor, arbetskraft, råvaror och maskiner komme att taga lång tid att genomföra även de nödvändigaste förbättringarna. Detta förhållande, sett mot bakgrunden av den utrikespolitiska utvecklingen, hade föranlett överbefälhavaren att redan nu — innan utredningarna slutförts — framlägga en orientering i stora drag om vissa brister i vår krigsberedskap och om de åtgärder, varigenom dessa kunde avhjälpas eller minskas. Behovet av modernisering eller utfyllande av brister vore i vissa avseenden så trängande, att åtgärder borde vidtagas så snart ske kunde.

I fråga om den personella beredskapen har överbefälhavaren anført, att denna vid armén och kustartilleriet vore mycket låg, sedan huvuddelen av de värnpliktiga tillhörande åldersklass 1946 under mars månad ryckt ut efter fulljord första tjänstgöring. Läget vore något gynnsammare vid flottan och flygvapnet. Närmast syntes erforderligt, att efterutbildningsövningar anordnades för sådana värnpliktiga, som skulle omskolas bland annat till luftvärnstjänst. Inom högkvarteret planlades vidare beredskaps- och repetitionsövningar för det fall att det skulle visa sig erforderligt att öka den omedelbara krigsberedskapen.

Beträffande tillgången på materiel och ammunition har överbefälhavaren anført, att vissa brister föreläge med anledning av att redan utlagda beställningar på grund av leveranssvårigheter icke kunnat fullgöras eller att anvisade medel icke fått disponeras. Det vore angeläget att nämnda brister täcktes. Därutöver uppställde sig också krav på en modernisering genom anskaffning av ny, tidsenlig materiel. För ledningens utövande och för att luftbevakningen skulle fungera med erforderlig snabbhet vore det vidare nödvändigt, att tillräckliga sambandsmedel stode till förfogande.

Överbefälhavaren har erinrat om att han tidigare i olika sammanhang starkt understrukt betydelsen av befästningar som stöd åt de svenska stridskrafterna.

Tillgång på ett flertal användbara flygfält har vidare framhållits vara av utslagsgivande betydelse. Det vore därför angeläget, att nu pågående arbeten, som avsåge utvidgningar och förbättringar, påskyndades och att redan beslutade sådana igångsattes.

I anslutning till det anförda har överbefälhavaren i särskilda vid skrivelsen fogade bilagor framlagt förslag till åtgärder i angivna hänseenden.

Överbefälhavaren har anført, att medel för de önskvärda anskaffningarna och byggnadsarbetena i några fall redan funnes anvisade, varvid antingen medlen stode till förvaltningsmyndigheternas förfogande eller dispositionsrätten vore beroende av Kungl. Maj:ts prövning. I andra fall erfordrades nya anslag. Överbefälhavaren komme att i samråd med försvarsgrenscheferna anmoda vederbörande förvaltningsmyndigheter att framlägga av överbefälhavarens yrkanden föranledda förslag. Det borde i detta sammanhang framhållas, att nuvarande leveranstider ofta uppginge till flera år även för relativt enkla produkter. Om anskaffningarna inom landet skulle kunna genomföras

på rimlig tid, vore det därför nödvändigt att i vissa avseenden ge försvaret prioritet i fråga om den industriella kapaciteten — material, arbetskraft och maskiner. På motsvarande sätt förhölle det sig med anläggningsarbeten.

Slutligen har överbefälhavaren framhållit, att det utöver de åtgärder för krigsberedskapens höjande, som berörts i överbefälhavarens skrivelse, vore av vikt, att beredskapen inom andra delar av det totala försvaret förbättrades. Överbefälhavaren ville därför framhålla betydelsen av att åtgärder av administrativ och ekonomisk art vidtoges för att på motsvarande sätt höja den ekonomiska beredskapen samt beredskapen inom civilförsvaret, samfärdseln och kraftförsörjningen.

Såsom i överbefälhavarens skrivelse förutsatts ha sedermera från ett flertal myndigheter inkommit förslag till åtgärder för beredskapens stärkande. Förslag ha sålunda avgivits av chefen för försvarsstaben den 9 april 1948, av försvarsväsendets radioanstalt den 22 mars, av försvarets sjukvårdsförvaltning den 24 mars, av krigsmaterielverket den 18 mars och den 8 april, av arméns fortifikationsförvaltning den 30 mars, av arméförvaltningen den 2 april och av marinförvaltningen den 25 mars. I avvaktan på resultatet av vissa pågående undersökningar har flygförvaltningen under hand avgivit vissa förslag i ämnet. Framställningarna avse i huvudsak anslag till anskaffning av materiel samt till byggnadsarbeten och fortifikatoriska arbeten. I en av framställningarna från krigsmaterielverket ha även berörts vissa industriella prioritetsfrågor m. m.

Departementschefen.

Vid anmälan tidigare denna dag av proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation — i det följande benämnd försvarspropositionen — har jag närmare berört det militärpolitiska läget. Jag har därvid bland annat framhållit, att den senaste tidens utveckling lett till en väsentlig försämring av den politiska atmosfären i världen och försvarat samarbetet inom Förenta Nationerna. Förhoppningarna om en snabb och avgörande vändning mot trygga och stabila förhållanden ha icke infriats, och på många håll bedömas framtidsutsikterna med pessimism. Jag har emellertid icke bedömt situationen som om en allmän konflikt vore förestående. Starka faktorer av såväl positiv som negativ art verka alltjämt i fredsfrämjande riktning.

Mot bakgrunden av det anförda är det naturligt att närmare överse vår krigsberedskap på olika områden. På grundval av den preliminära översyn, som verkstälts inom högkvarteret, ha framlagts förslag om avsevärda tilläggsanslag för materielanskaffning och byggnadsarbeten m. m., varjämte utredning förebragts rörande den personella beredskapen.

Till frågan om ytterligare anslag för materielanskaffning m. m. torde jag få återkomma under nästföljande punkt. I detta sammanhang upptager jag till behandling frågan om den personella beredskapen. Av vad nyss anförts framgår, att jag icke för närvarande anser behov föreligga av en omedelbar förstärkning av denna beredskap. Samma uppfattning har ut-

talats av överbefälhavaren. Detta bör emellertid icke utesluta, att föreliggande möjligheter att vid behov förstärka beredskapen närmare undersökas. Det bör också tillses, att det vid varje tidpunkt är möjligt att utan dröjsmål anpassa beredskapen efter det aktuella läget.

En förstärkning av den personella beredskapen kan genomföras på i huvudsak tre sätt, genom anordnande av i 27 § 1 mom. värnpliktslagen föreskrivna repetitionsövningar, genom inkallande av värnpliktiga till beredskapsövning enligt 27 § 2 mom. samma lag samt genom inkallande av värnpliktiga till rikets försvar eller säkerhet enligt 28 § värnpliktslagen.

Vid anmälan av årets statsverksproposition (bil. 6 s. 2) har jag med hänsyn främst till det ansträngda arbetsmarknadsläget räknat med att repetitions- och efterutbildningsövningar av större omfattning icke skola anordnas under nästa budgetår, och de anslagsäskanden, som i berörda proposition framlagts, ha beräknats med denna utgångspunkt. Jag har emellertid förutsatt, att det, därest förhållandena på arbetsmarknaden eller i övrigt skulle väsentligt ändras, skall vara Kungl. Maj:t obetaget att föranstalta om dylika övningar, även om på grund därav skulle erfordras förstärkningsanslag å tilläggsstat.

Om det skulle visa sig erforderligt att för att höja krigsberedskapen anordna repetitionsövningar av större omfattning, eventuellt med utnyttjande av flera åldersklasser, eller att inkalla värnpliktiga till beredskapsövning, blir den sålunda förutsatta anordningen icke tillfyllest. De merkostnader, som härvid skulle uppkomma, bli avsevärda, och tillfälle att underställa riksdagen frågan om deras bestridande kan måhända icke avvaktas. Det må anmärkas, att kostnaderna för en beredskapsövning med en åldersklass värnpliktiga kunna uppskattas till minst 8 miljoner kronor per månad. Därtill kommer, att det vid ett skärpt beredskapsläge kan visa sig erforderligt att vidtaga även andra kostnadskrävande åtgärder än värnpliktsinkallelser, såsom återupprättande av fältdepåer, genom utflyttning av materiel m. m., rustning av fartyg och ombasering av flygplan m. m. Då det icke torde böra komma i fråga att sätta förskottsstaten i kraft annat än i samband med inkallelser enligt 28 § värnpliktslagen, har jag efter samråd med chefen för finansdepartementet ansett mig böra föreslå, att Kungl. Maj:t av riksdagen utverkar bemyndigande att under vissa förutsättningar medgiva överskridande av anslag, som maximerats av riksdagen.

Innan jag anger de gränser, inom vilka ett dylikt bemyndigande skulle få utnyttjas, torde böra närmare angivas vilka merkostnader, som kunna uppkomma vid en situation, som här antytts. Om värnpliktiga inkallas till beredskapsövning, föranledes därav en ökad belastning å vissa ordinarie anslag. Sålunda komma kostnaderna för de värnpliktigas avlöning och familjebidrag samt för mathållning att stiga. Samtliga därav berörda anslag äro av förslagsanslags natur och alltså icke maximerade av riksdagen. Detsamma är numera förhållandet med det anslag, från vilket kostnaderna för tvätt bestridas. Även ett flertal reservationsanslag komma emellertid att bli belastade i ökad omfattning. Så är bland annat förhållandet med beklädnads- och inventarieanslagen, övningsanslagen — från vilka bl. a. drivmedelskostnader

i regel bestridas — samt anslag till underhåll av teknisk materiel. Genom beredskapsåtgärderna kunna vidare uppkomma kostnader, som normalt icke alls eller i ringa omfattning förekomma, såsom för förhyrning av fordon och hästar, anskaffning av förläggings- och förrådslokaler o. s. v. Då jag funnit önskvärdt att bemyndigandet att överskrida anslag begränsas till så få anslag som möjligt, föreslår jag, att allenast övningsanslag och anslag till underhåll av teknisk materiel skola få överskridas. Jag förutsätter härvid att kostnader för förhyrning av hästar och fordon samt förläggings- och förrådslokaler m. m. skola få bestridas av övningsanslag. Slutliga äskanden beträffande här berörda anslag ha framlagts i årets statsverksproposition. Beträffande intendenturanslagen och andra av riksdagen maximerade anslag, som kunna påverkas av de vidtagna beredskapsåtgärderna, torde uppkommande merkostnader vid behov få täckas genom att förstärkningsanslag i efterhand anvisas å tilläggsstat.

Såsom förutsättning för att anslag som här angivits skall få överskridas bör gälla, att av beredskapsskäl värnpliktiga inkallas till repetitionsövning av större omfattning eller beredskapsövning eller ock att av samma skäl andra särskilda åtgärder, såsom återupprättande av fältdepåer samt rustning av fartyg och ombasering av flygplan, måste vidtagas. Jag förutsätter, att beslut om anslagsöverskridande anmäles för riksdagen så snart ske kan och att i samband därmed tilläggsstatsanslag äskas av riksdagen för täckning av uppkomna eller beräknade merkostnader.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att följande under riksstatens fjärde huvudtitel uppförda reservationsanslag, nämligen Armén: Övningar m. m., Armén: Underhåll av tygmateriel m. m., Marinen: Övningar m. m., Marinen: Underhåll av fartyg m. m., Flygvapnet: Övningar m. m. samt Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m., må under i det föregående angivna förutsättningar enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas under budgetåret 1948/49.

[2.] Allmänna synpunkter på materielanskaffningsanslagen.

De anslag för budgetåret 1948/49 till anskaffning av materiel, beträffande vilka slutliga äskanden ännu icke framlagts för riksdagen, äro följande:

	I statsverks- propositionen beräknade belopp Kronor
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.....	35 000 000
Marinen: Fartygsbyggnader	20 000 000
» : Anskaffning av artillerimateriel m. m.	15 000 000
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	115 000 000
	Summa 185 000 000

Åskanden om anslag för här avsedda ändamål ha av vederbörande förvaltningsmyndigheter avgivits i deras ordinarie medelsäskanden för budgetåret 1948/49.

Sedermera ha, såsom av föregående punkt framgår, i anslutning till överbefälhavarens skrivelse den 15 mars 1948 rörande vissa beredskapsfrågor inkommit ett flertal framställningar om ytterligare medelsanvisningar.

De olika myndigheternas äskanden beträffande materielanskaffning och därmed jämförliga åtgärder framgå av följande sammanställning, i vilken medtagits äskanden avseende i det föregående angivna anslag samt därmed jämförliga ändamål.

Myndighet	Ordinarie äskanden kronor	Tilläggs- äskanden kronor	Summa kronor
Chefen för försvarsstaben	1	2 218 000	2 218 000
Försvarsväsendets radioanstalt	2	3 875 000	3 875 000
Försvarets sjukvårdsförvaltning	—	3 093 000	3 093 000
Krigsmaterielverket	—	6 500 000	6 500 000
Arméförvaltningen.....	45 400 000	158 350 000 ³	203 750 000 ³
Marinförvaltningen	51 987 000	21 463 000	73 450 000
Flygförvaltningen	132 440 000	122 355 000 ⁴	254 795 000 ⁴
Summa	229 827 000	317 854 000	547 681 000

Utöver här angivna belopp ha i samband med utredningar rörande ifrågasatt förkortning av utbildningstiden för värnpliktiga hemställts om avsevärda belopp för materielanskaffning m. m. i syfte att effektivisera utbildningen.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att förslag framlagts om anslag till materielanskaffning, som avsevärt överstiga de belopp, som i årets statsverksproposition beräknats för detta ändamål. Det må anmärkas, att utöver här redovisade anslagsäskanden även äskats medel för anskaffning av materiel m. m. för effektivisering av utbildningen.

Av de motiveringar, som åtföljt de olika förslagen, framgår att dessa, åtminstone huvudsakligen, hänföra sig till ändamål, som äro av stor betydelse för försvarets effektivitet. Då emellertid förslagen i åtskilliga hänseenden tarva ytterligare överväganden, är jag icke nu beredd taga ställning till dem i hela deras vidd. En viss återhållsamhet vid prövningen av föreliggande förslag är motiverad även ur den synpunkten, att en intensiv forskningsverksamhet f. n. pågår på olika områden och att resultaten härav i görligaste mån böra utnyttjas vid materielanskaffningens inriktning.

Med frågan om ytterligare medelsanvisning för materielanskaffning sam-

¹ På grundval av ordinarie äskande ha i statsverkspropositionen slutligt äskats 90 000 kronor.

² På grundval av ordinarie äskande ha i statsverkspropositionen slutligt äskats 125 000 kronor.

³ Härav beräknas omkring 118 miljoner kronor belöpa på tid efter budgetåret 1948/49.

⁴ Härav beräknas omkring 99 miljoner kronor belöpa på tid efter budgetåret 1948/49.

manhänger nära ett annat spörsmål av väsentlig betydelse för frågans betydande i nuvarande läge, nämligen spörsmålet om de å fjärde huvudtitelns materielanskaffningsanslag föreliggande mycket betydande reservationerna.

Vid anmälan av årets statsverksproposition (bil. 6 s. 3) framhöll jag, att behållningarna å samtliga reservationsanslag under fjärde huvudtiteln vid utgången av budgetåret 1946/47 uppgingo till sammanlagt 895 miljoner kronor. Jag erinrade om att reservationerna i huvudsak föranletts av bristen på arbetskraft och material med därav följande leveranssvårigheter samt efterverkningar av verkstadskonflikten 1945. Även konstruktionssvårigheter hade i vissa fall bidragit till reservationernas ökning. Jag erinrade vidare om att föreliggande reservationer successivt granskas inom försvarsdepartementet, varvid särskilt prövas, i vad mån reserverade medel fortfarande erfordras för de med anslagen avsedda ändamålen.

Då det befunnits erforderligt att vinna en bättre överblick och en säkrare kontroll över dispositionen av reservationerna under fjärde huvudtiteln, förordnade Kungl. Maj:t den 28 november 1947, att medel under anslag till anskaffning av materiel, vilka vid utgången av november 1947 icke voro slutligt bundna genom redan utlagda beställningar, icke fingo disponeras utan medgivande av Kungl. Maj:t eller, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, av chefen för försvarsdepartementet. Myndigheterna anmodades samtidigt att, i den mån behov föreläge av fortsatt disposition av ännu icke bundna medel å anslagen, till Kungl. Maj:t inkomma med plan rörande dispositionen av dylika medel. I avvaktan på att dispositionsplaner avgivits ha nya materielbeställningar medgivits endast i den mån de ansetts vara av angelägen karaktär.

Från myndigheterna ha sedermera under mars och april månader 1948 inkommit planer rörande disposition av medel, som ännu icke bundits genom beställningar. Genom dessa planer har vunnits en mera samlad överblick över hithörande spörsmål. Det framgår sålunda, att f. n. i runt tal 430 miljoner kronor av behållningarna å fjärde huvudtitelns anslag till materielanskaffningar m. m. ännu icke bundits genom beställningar. Större delen av dessa odisponerade medel anses fortfarande erforderliga för att gällande anskaffningsprogram skola kunna genomföras. Omkring 70 miljoner kronor beräknas dock kunna inbesparas och överföras till budgetutjämningsfonden. Till frågan om reglering av vissa behållningar å flygvapnets materielanskaffningsanslag återkommer jag i det följande under punkt 6.

Vid bifall till föreliggande äskanden om nya anslag till materielanskaffning skulle således (548 + 430 — 70 =) 908 miljoner kronor stå till förfogande för beställningar, som ännu icke utlagts. Det är tydligt, att en materielanskaffning av denna omfattning inom begränsad tid icke f. n. ligger inom möjligheternas gräns, om icke synnerligen allvarliga påfrestningar skola vållas samhällslivet i övrigt. Även om tillverkning av materiel för försvaret skulle tillerkännas oinskränkt prioritet framför tillverkning för andra ändamål, skulle säkerligen rådande materialbrist i åtskilliga fall vålla betydande svårigheter att inom rimlig tid genomföra anskaffningarna.

Avsevärda delar av materielanskaffningarna ha avsetts skola genomföras i form av import från utlandet. Den begränsade tillgången på utländska valutor torde emellertid icke medgiva en import för försvarsändamål av den storlek, som sålunda förutsatts. Om dessutom försvarsbeställningarna inom landet, till förfång för exportintressena, tillerkändes prioritet, skulle importsvårigheterna ytterligare accentueras.

Slutligen må framhållas, att materielbeställningar för försvaret av den omfattning, som av myndigheterna ifrågasatts, skulle allvarligt äventyra de försök till stabilisering av vårt ekonomiska läge, som under det senaste året vidtagits genom åtgärder på olika områden.

Med beaktande av vad här anförts har jag ansett mig kunna endast i begränsad omfattning tillstyrka de äskanden om nya materielanskaffningsanslag, som av myndigheterna framlagts. Jag förutsätter härvid, att tillgängliga behållningar å redan anvisade anslag — med undantag av anslag till täckning av beredskapsutgifter — skola få utnyttjas för den materielanskaffning, som befinnes erforderlig och möjlig att genomföra, och det är min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t beslut av denna innebörd vid prövningen av föreliggande dispositionsplaner.

Vid prövningen av föreliggande behov av materielanskaffning kan det i vissa fall visa sig, att materiel, för vars anskaffning medel redan anvisats, med hänsyn till numera föreliggande förhållanden bör stå tillbaka för annan materiel, som nu betraktas som särskilt angelägen. Det bör vara Kungl. Maj:t obetaget att i dylika fall medgiva ändrad disposition av de redan anvisade anslagsmedlen. Härvid avser jag dock icke någon ändring i 1945 års riksdags beslut (propositionen nr 386; riksdagens skrivelse nr 594) beträffande fortsatt disposition av vissa under den förstärkta försvarsberedskapen anvisade medel. Såsom förutsättning för ändrad disposition av redan anvisade medel bör som regel gälla, att den äldre och den nyare materielen hänföra sig till samma huvudgrupp av materiel (tygmateriel för armén, artillerimateriel m. m. för marinen o. s. v.).

Med här angivna utgångspunkter har jag — såsom av det följande närmare framgår — ansett mig kunna tillstyrka, att de stora materielanskaffningsanslagen under fjärde huvudtiteln för nästa budgetår bestämmas till följande belopp:

Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.	kronor	45 000 000
Marinen: Fartygsbyggnader	»	20 000 000
» : Anskaffning av artillerimateriel m. m.	»	15 000 000
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	»	125 000 000

Summa kronor 205 000 000

Av försvarets sjukvårdsförvaltning och krigsmaterielverket äskade anslag ävensom ett av arméförvaltningen äskat anslag till anskaffning av veterinärmateriel har jag ansett mig icke kunna tillstyrka. Till frågan om anvisande av ytterligare medel i anledning av framställningarna av chefen för försvarsstaben och försvarsväsendets radioanstalt återkommer jag i det följande.

Med hänsyn till de begränsade möjligheter att igångsätta nya byggnadsföretag, som f. n. föreligga, har jag ansett mig icke kunna tillstyrka, att nu äskas ytterligare anslag av riksdagen för dylika ändamål. Jag förutsätter dock, att behållningar å omkring 9 miljoner kronor, som nu finnas reserverade till Kungl. Maj:ts disposition under tidigare anvisade anslag till befästningsanläggningar, skola, om så är möjligt, komma till användning för befästningsändamål eller nödvändiga byggnadsåtgärder i övrigt.

Till mera detaljerade beräkningar av medelsbehovet under de olika materielanskaffningsanslagen återkommer jag i det följande. I detta sammanhang hemställer jag endast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att enligt de grunder som i det föregående angivits medgiva ändrad disposition av behållningar å anslag till anskaffning av materiel m. m. under riksstatens fjärde huvudtitel.

[3.] **Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m., reservationsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 111)..... kronor 40 000 000
 » 1948/49 (departementschefens förslag)..... » 45 000 000

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 54) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1948/49 beräkna ett reservationsanslag av 35 000 000 kronor.

Från detta anslag bestridas kostnader för forskning och försök beträffande tygmateriel, komplettering och förnyelse av tygmateriel m. m. samt anskaffning av ammunition för övningar.

Arméförvaltningens ordinarie medelsäskanden.

Arméförvaltningen har för nästa budgetår beräknat kostnaderna för forskning och försök till 4 000 000 kronor (nu 4 250 000 kronor).

För komplettering och förnyelse av tygmateriel m. m. har arméförvaltningen beräknat ett belopp av 20 000 000 kronor (nu 18 749 900 kronor). Beträffande dispositionen av det för nästa budgetår beräknade beloppet har arméförvaltningen närmare anfört följande.

Med avseende på *vapenmateriel och ammunition* torde en fortsättning av den under innevarande budgetår påbörjade anskaffningen av lätt pansarvärnsmateriel böra ifrågakomma till en beräknad kostnad av 3 000 000 kronor. Vidare torde den påbörjade kompletteringen av mobiliseringsammunition, främst beträffande granatkastarammunition, handgranater och moderna sprängmedel böra fullföljas. För ändamålet torde ett anslagsbelopp av 4 000 000 kronor böra beräknas. Slutligen bör liksom för innevarande budgetår visst belopp avses för omsättning av tygmateriel, varav för vapenmateriel m. m. ett belopp av 1 500 000 kronor har beräknats böra utgå. Sammanlagt kan sålunda för komplettering och förnyelse av vapenmateriel och ammunition ett belopp av 8 500 000 kronor beräknas erforderligt.

Beträffande *fordonsmateriel m. m.* torde ett fullföljande av den under innevarande budgetår påbörjade förnyelsen av beståndet av terrängpersonbilar böra ske till en beräknad kostnad av 1 750 000 kronor. Arméns personbilpark

är hårt försliten och består av äldre, snart kassabla fordon. En successiv förnyelse bör komma till stånd, varvid för budgetåret 1948/49 ett belopp av 1 100 000 kronor beräknas bära utgå. Slutligen torde den under innevarande budgetår påbörjade anskaffningen av pulkor till täckande av förefintliga brister bära fullföljas för en beräknad kostnad av 650 000 kronor. Sammanlagt kan sålunda för komplettering och förnyelse av fordonsmateriel m. m. ett belopp av 3 500 000 kronor beräknas erforderligt.

Beträffande *signalmateriel m. m.* beräknar arméförvaltningen i enlighet med överbefälhavarens direktiv ett belopp av 1 800 000 kronor för fortsatt materielanskaffning för omorganisation av luftbevakningen. För fortsättning av under innevarande budgetår påbörjade anskaffningar ävensom för vissa kompletteringsanskaffningar kan ett belopp av 1 500 000 kronor beräknas erforderligt. För omsättning av signalmateriel, innebärande bland annat anskaffning av nya artilleriradiostationer samt ersättning av viss äldre materiel vid det fasta nätet har ett belopp av 2 500 000 kronor beräknats bära ställas till förfogande. Sammanlagt kan sålunda för komplettering och förnyelse av signalmateriel m. m. ett belopp av 5 800 000 kronor beräknas erforderligt.

Beträffande *fältarbets- och bromateriel m. m.* beräknas för kompletteringsanskaffningar av fältarbetsmateriel 350 000 kronor och för bromateriel 1 550 000 kronor. För omsättning av fältarbetsmateriel beräknas ett belopp av 300 000 kronor. Sammanlagt kan sålunda för komplettering och förnyelse av fältarbets- och bromateriel m. m. ett belopp av 2 200 000 kronor beräknas erforderligt.

Anslagsposten till ammunition för övningar (nu 17 000 000 kronor) har arméförvaltningen beräknat till 21 250 000 kronor. Härvid har ämbetsverket utgått från att medelsbehovet enligt prisläget den 1 april 1946 utgjorde 17 700 000 kronor. Ökningen i förhållande till detta belopp, 3 550 000 kronor, har angivits bero på därefter inträffade prisstegringar, i genomsnitt omkring 20 %.

Arméförvaltningen har slutligen under anslaget beräknat ett belopp av 135 000 kronor, motsvarande merkostnader i anledning av den allmänna löne-regleringen för befattningshavare i statens tjänst.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget har alltså av arméförvaltningen beräknats till (4 000 000 + 20 000 000 + 21 250 000 + 135 000 =) i runt tal 45 400 000 kronor.

Arméförvaltningens tilläggsäskanden.

I sin förenämnda skrivelse den 2 april 1948 har arméförvaltningen hemställt att, utöver tidigare äskade medel, 158 350 000 kronor måtte anvisas till komplettering och förnyelse av tygmateriel m. m. Det sålunda äskade beloppet fördelar sig på följande materielgrupper:

Vapen	kronor	14 300 000
Stormartillerivagnar	»	3 600 000
Radiomateriel	»	16 600 000
Modernisering av luftvärnet	»	83 600 000
Gasskyddsmateriel	»	2 500 000
Fordonsmateriel	»	27 600 000
Ammunition	»	10 150 000

Summa kronor 158 350 000

Arméförvaltningen har framhållit, att det icke f. n. förelåge möjligheter att med någon större grad av säkerhet avgöra beloppets fördelning på olika budgetår. Orsakerna därtill vore dels den osäkerhet, som f. n. rådde beträffande leveransmöjligheter och leveranstider på den inhemska marknaden, dels ovissheten — bl. a. av valutatekniska skäl — om den utsträckning, i vilken anskaffningar från utlandet kunde genomföras, de leveranstider, som därvid stode att ernå etc. I detta sammanhang ville arméförvaltningen, i anslutning till överbefälhavarens därom gjorda uttalande, framhålla nödvändigheten av prioritet för att materielbeställningar för armén vid den svenska industrien — såväl redan utplacerade som nya dylika — skulle bli effektuerade inom rimlig tid. Därest hela det angivna anskaffningsbeloppet i form av anslag ställdes till förfogande för budgetåret 1948/49, skulle detta säkerligen komma att leda till att redan nu befintliga mycket stora reservationer skulle komma att än mer ökas. En möjlig utväg att undgå denna olägenhet syntes vara, att arméförvaltningen bemyndigades att vidtaga anskaffningar för hela den beräknade kostnadssumman, under det att till förfogande för budgetåret 1948/49 endast ställdes det anslagsbelopp, som under alla förhållanden erfordrades för anskaffningarnas påbörjande, för förskott till leverantörer m. m. Det borde vid en dylik anordning sedermera ankomma på ämbetsverket att, efter hand som klarhet vunnes om leveranstiderna, priser etc., till Kungl. Maj:t anmäla behovet av ytterligare medel för fullgörande av likvider.

Med dessa utgångspunkter har arméförvaltningen överslagsvis beräknat medelsbehovet under budgetåret 1948/49 för komplettering och förnyelse av tygmateriel till 60 000 000 kronor. Det enligt det föregående totalt äskade beloppet för motsvarande ändamål utgör (20 000 000 + 158 350 000 =) 178 350 000 kronor.

Departementschefen.

Arméförvaltningens äskanden sluta på sammanlagt i runt tal 203 000 000 kronor, varav dock omkring 118 000 000 kronor beräknats för tid efter utgången av budgetåret 1948/49. De omfattande materielanskaffningar, som sålunda föreslagits, måste betraktas såsom önskvärda, i vissa fall mycket angelägna. Av vad jag under punkt 2 anfört framgår emellertid, att jag icke kan tillstyrka en medelsanvisning av tillnärmelsevis den omfattning som av arméförvaltningen ifrågasatts. Å andra sidan torde det i statsverkspropositionen preliminärt beräknade beloppet, 35 000 000 kronor, vara alltför lågt för att den mest angelägna materielen skall kunna anskaffas. Med beaktande av förefintliga reservationer föreslår jag, att anslaget uppföres med ett belopp av 45 000 000 kronor, utgörande en anslagshöjning med 5 000 000 kronor.

Slutliga äskanden rörande försvarsstabens och försvarsväsendets radioanstalts materielanskaffningsanslag för budgetåret 1948/49 ha framlagts för riksdagen i statsverkspropositionen. De anslag, som därvid föreslagits för ifrågavarande ändamål, äro relativt begränsade. Såsom av punkt 2 framgår ha chefen för försvarsstaben och radioanstalten hemställt, att ytterligare

2 218 000 kronor respektive 3 875 000 kronor måtte anvisas för materielanskaffning m. m. Jag förutsätter att medel för ifrågavarande ändamål, i den mån de befinnas vara särskilt angelägna, få bestridas av anslag till anskaffning av tygmateriel för armén. För riksdagen torde böra anmälas, i vilken utsträckning så sker.

Det bör ankomma på arméförvaltningen att efter samråd med chefen för försvarsstaben, med beaktande av numera rådande förhållanden och föreliggande möjligheter att anskaffa materielen, avgiva förslag rörande anslagsbeloppets fördelning på olika ändamål.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av 45 000 000 kronor.

[4.] **Marinen: Fartygsbyggnader, reservationsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsläggaren s. 134).....	kronor 20 000 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 20 000 000

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 94) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Marinen: Fartygsbyggnader för budgetåret 1948/49 beräkna ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor.

Flottan.

Enligt beslut av 1947 års riksdag ha medel ställts till marinförvaltningens förfogande för följande ändamål, nämligen *dels* nybyggnad av två mindre torpedbåtar och prisstegringar å tidigare beslutad nybyggnad av fyra båtar av samma typ, *dels* modernisering av lättare fartyg, *dels ock* nybyggnad av fyra hjälpminsvepare.

För byggandet av de fyra torpedbåtarna ha av de för femårsperioden 1942/47 anvisade fartygsbyggnadsanslagen anvisats 4 000 000 kronor. Till prisstegringar ha för innevarande budgetår beräknats 600 000 kronor. För nybyggnad av ytterligare två mindre torpedbåtar ha för innevarande budgetår beräknats 2 300 000 kronor.

I skrivelse den 12 november 1947 har *marinförvaltningen* anført, att det, sedan anbud å byggandet av torpedbåtarna infordrats, befunnits, att kostnaden för varje båt komme att uppgå till 1 450 000 kronor, medan kostnaden tidigare, enligt prisläget den 1 juli 1945, beräknats till 1 150 000 kronor per båt. För täckande av den angivna prisstegringen erfordrades därför ytterligare 1 800 000 kronor. Marinförvaltningen hemställde, att sistnämnda belopp måtte anvisas för budgetåret 1948/49.

Till modernisering av lättare fartyg ha för innevarande budgetår anvisats 12 100 000 kronor, avsedda för modernisering av ett antal jagare, minsvepare och ubåtar. Sedan det visat sig erforderligt att i samband med

moderniseringen av ifrågavarande fartyg införa ny stridsledningsorganisation å desamma, har moderniseringsprogrammet med hänsyn till de därmed förbundna merkostnaderna enligt beslut av Kungl. Maj:t den 9 januari 1948 tills vidare måst något begränsas.

I skrivelse den 8 augusti 1947 har *marinförvaltningen* hemställt, att av det i det följande närmare berörda kontot Besparingar å äldre anvisningar 3 700 000 kronor måtte ställas till förfogande för införande av den nya stridsledningsorganisationen på de fartyg, som enligt 1947 års moderniseringsprogram i första hand skulle moderniseras.

Marinförvaltningen har därjämte i sina medelsäskanden för nästa budgetår hemställt, att för bestridande av merkostnader å moderniseringsprogrammet på grund av prisstegring intill den 1 juli 1947 måtte anvisas ytterligare 970 000 kronor.

För att kunna genomföra moderniseringsprogrammet fullständigt, med ny stridsledningsorganisation, å samtliga de fartyg som omfattas av 1947 års program har marinförvaltningen beräknat ytterligare 5 800 000 kronor erforderliga. Detta belopp har dock icke äskats för nästa budgetår.

Till nybyggnad av fyra hjälpminsvepare ha av kontot Besparingar å äldre anvisningar anvisats 600 000 kronor. Med hänsyn till att de för minsvepning lämpade fiskebåtar, som numera byggas inom landet, som regel äro något större än tidigare använda typer, göras även de planerade hjälpminsveparna något större än enligt de tidigare planerna. På grund av den härav föranledda kostnadsstegringen och den allmänna prisstegringen har programmet måst begränsas till två fartyg.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* hemställt, att för 1948 års riksdag måtte framläggas förslag om fortsatt nybyggnad och modernisering av lättare fartyg.

Marinförvaltningens nybyggnadsprogram omfattar påbörjande av två jagare av modifierad Öland-typ (landskapsklassen), tre ubåtar av ny typ och fyra mindre torpedbåtar, samtliga avsedda att ersätta fartyg av motsvarande typer, som skola avföras ur linjeflottan.

Totalkostnaden för de två nya jagarna har marinförvaltningen preliminärt beräknat till 58 800 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1947. Av detta belopp ha 14 000 000 kronor beräknats erforderliga under nästa budgetår. Konstruktionsarbetet för dessa jagare har avsetts skola bedrivas i sådan takt att en jagare och viss materiel för den andra skulle kunna beställas mot slutet av budgetåret 1948/49 samt den andra jagarens byggande påbörjas under budgetåret 1949/50. Jagarbyggena ha beräknats kräva fyra å fem år.

Kostnaderna för de tre ubåtarna ha preliminärt beräknats till sammanlagt 24 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1947, av vilket belopp 4 000 000 kronor beräknats erforderliga under nästa budgetår. Konstruktionsarbetet för dessa ubåtar har avsetts skola bedrivas i sådan takt att det första fartyget och viss materiel för de två övriga skulle kunna beställas vid slutet av budgetåret 1948/49. Byggnadstiden för samtliga tre ubåtar har beräknats uppgå till fem å sex år.

Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1947 för den föreslagna nybyggnaden av fyra mindre torpedbåtar har marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 12 november 1947 beräknat till sammanlagt 5 800 000 kronor, vilket belopp föreslagits skola i sin helhet anvisas för nästa budgetår.

Moderniseringsprogrammet omfattar ett antal jagare, minsvepare och ubåtar. Det har beräknats draga en kostnad av 10 430 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1947. Kostnaden har av marinförvaltningen föreslagits skola uppdelas på två budgetår. För nästa budgetår har ämbetsverket föreslagit skola anvisas ett belopp av 5 220 000 kronor. Marinförvaltningen har dock med hänsyn till de för närvarande rådande långa leveranstiderna hemställt om bemyndigande att utlägga beställningar beträffande modernisering av artilleripjäser för samtliga fartyg, som avsåges att moderniseras budgetåren 1948/50.

På grund av beslut av 1945 års riksdag finnes under förevarande anslag upplagt ett särskilt konto, benämnt *Besparingar å äldre anvisningar*, till vilket successivt överförs disponibla besparingar å anvisningar under detta eller andra till fartygsbyggnader för flottan avsedda anslag, dock icke anslag å förskottsstat eller anslag till täckande av anvisning å förskottsstat. Å kontot disponibla medel skola — i den mån de icke efter Kungl. Maj:ts beprövande befinnas böra utnyttjas för eventuellt uppkommande oförutsedda kostnadsökningar å andra fartygsbyggnader — enligt riksdagens beprövande utnyttjas för nedbringande av behovet av fortsatta anslag till fartygsbyggnader för flottan eller för med dessa anslag eljest avsedda ändamål.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen (se 1946 och 1947 års statsverkspropositioner och propositionen 1946:318) har marinförvaltningen bemyndigats utnyttja vissa å kontot tillgängliga medel för särskilda materielanskaffningar m. m. Behållningen å kontot har med beaktande härav beräknats komma att vid utgången av innevarande budgetår uppgå till omkring 7 300 000 kronor.

I skrivelse den 8 augusti 1947 har *marinförvaltningen* hemställt om bemyndigande att med anlåtande av medel å berörda konto anskaffa en torpedbärningsbåt för en kostnad av högst 300 000 kronor. *Överbefälhavaren* har lämnat framställningen utan erinran.

Såsom i det föregående anförts har marinförvaltningen vidare hemställt att av behållningen å kontot få disponera 3 700 000 kronor till modernisering av vissa fartyg.

Kustartilleriet.

I enlighet med beslut av 1947 års riksdag har marinförvaltningen bemyndigats ingångsätta nybyggnad av två minutläggare och två vedettbåtar för kustartilleriet. Totalkostnaden för dessa fartyg beräknades av marinförvaltningen i medelsäskandena för innevarande budgetår till 2 840 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1945. Av detta belopp, som förutsattes skola fördelas på tre budgetår, anvisades för innevarande budgetår 945 000 kronor.

Marinförvaltningen har nu beräknat totalkostnaden för fartygen enligt prisläget den 1 juli 1947 till 3 070 000 kronor. För nästa budgetår har marinförvaltningen för ändamålet äskat ett belopp av 1 060 000 kronor.

Gemensamma kostnader.

Till försök avseende fartygsmateriel ha för innevarande budgetår anvisats 3 055 000 kronor.

Marinförvaltningen har för nästa budgetår beräknat ett belopp av 2 000 000 kronor för motsvarande ändamål.

Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår utgör enligt marinförvaltningens äskanden 34 850 000 kronor, vartill komma 4 000 000 kronor att bestridas från kontot Besparingar å äldre anvisningar.

Departementschefen.

Vid anmälan förut denna dag av försvarspropositionen har jag, i anslutning till vad 1945 års försvarskommitté föreslagit i fråga om marinens fartygsbyggnader, förordat, att för flottans del två jagare, fyra mindre torpedbåtar och tre ubåtar skola nybyggas och att det genom 1947 års riksdagsbeslut inledda moderniseringsprogrammet beträffande lättare fartyg skall fortsättas. Jag har med hänsyn härtill i stort sett icke något att erinra mot vad marinförvaltningen i sina medelsäskanden föreslagit härutinnan.

Då jag emellertid av olika skäl icke kunnat tillstyrka en medelsanvisning av den storlek, som marinförvaltningen föreslagit, har jag låtit närmare undersöka möjligheterna att utan väsentlig minskning eller försening av programmet något begränsa anslagsbeloppet för nästa budgetår.

Vad först angår kostnaderna för det av 1947 års riksdag beslutade nybyggnadsprogrammet har jag intet att erinra mot de anmälda merkostnaderna för nybyggnad av sex torpedbåtar, tillhoppa 1 800 000 kronor. Enligt vad marinförvaltningen upplyst bero dessa merkostnader väsentligen på numera rådande löneläge inom verkstadsindustrien. Jag föreslår, att merkostnaderna intill ett belopp av 1 000 000 kronor bestridas av innevarande budgetårs anslag, varav ett belopp av denna storlek förbehållits Kungl. Maj:ts disposition. Återstoden, 800 000 kronor, torde böra bestridas av behållning å kontot Besparingar å äldre anvisningar.

Från samma konto torde böra bestridas de av marinförvaltningen äskade medlen för den av 1947 års riksdag beslutade moderniseringen av lättare fartyg, (3 700 000 + 970 000 =) 4 670 000 kronor.

De två föreslagna nya jagarna beräknas numera, enligt från marinförvaltningen under hand inhämtade uppgifter, komma att draga en kostnad av 36 500 000 kronor per styck. I förhållande till den av marinförvaltningen tidigare beräknade kostnaden, 28 800 000 kronor för vardera jagaren, föreligger alltså en avsevärd ökning. Denna sammanhänger väsentligen med det förhöjda löneläget, vilket vid tiden för de tidigare kostnadsberäkningarna endast delvis var för marinförvaltningen känt. För att belysa prisutvecklingen vill jag nämna, att jagarna av typ Öland, vilka under byggnadstiden 1943—48 vardera dragit en kostnad av 24 000 000 kronor, vid nu rådande prisläge ha beräknats kosta 31 000 000 kronor per styck. Den ytterligare kostnaden för de nya jagarna beror i huvudsak på modernare artilleri- och torpedmateriel samt något större skrov — erforderligt för att bära den modernare materielen — och därav betingad ökad maskinstyrka.

För att påbörja anskaffningen av den materiel för jagarna, som drar den längsta tillverkningstiden, beräknar jag, att ett belopp av 6 000 000 kronor skall bli erforderligt under nästa budgetår.

För nybyggnad av tre ubåtar, vilka totalt beräknats kosta 24 000 000 kronor, torde böra anvisas 3 500 000 kronor för nästa budgetår. Det finnes anledning förmoda att kostnaderna på grund av prisstegringar komma att ställa sig något högre än de av marinförvaltningen beräknade. Jag räknar med att medelstilldelningens begränsning icke skall föranleda någon nämnvärd försening av fartygens färdigställande.

Mot den av marinförvaltningen beräknade totalkostnaden för nybyggnad av fyra mindre torpedbåtar, 5 800 000 kronor, har jag intet att erinra. För nästa budgetår beräknar jag för ändamålet 3 500 000 kronor.

För fortsatt modernisering av lättare fartyg har marinförvaltningen framlagt ett program, som slutar på 10 430 000 kronor, varav 5 220 000 kronor äskats för nästa budgetår. Jag tillstyrker, att det framlagda programmet genomföres, men räknar med att 4 000 000 kronor skola visa sig tillräckliga under nästa budgetår.

På senare tid har framkommit behov av ett för torpedbärningar särskilt konstruerat fartyg. De fartyg, som för närvarande utnyttjas för detta ändamål, draga mycket höga driftkostnader och äro därjämte mindre effektiva. Jag tillstyrker därför, att marinförvaltningen bemyndigas att med anlitande av kontot Besparingar å äldre anvisningar anskaffa en torpedbärningsbåt. Kostnaderna ha beräknats till 300 000 kronor.

För slutförande av den beslutade nybyggnaden av minutläggare och vedettbåtar för kustartilleriet har marinförvaltningen beräknat 2 125 000 kronor erforderliga. Härav torde 1 000 000 kronor böra anvisas för nästa budgetår.

I enlighet med marinförvaltningens förslag beräknar jag slutligen såsom för marinen gemensamma kostnader 2 000 000 kronor till försök med fartygsmateriel.

Det sammanlagda medelsbehovet under förevarande anslag har jag enligt det anförda beräknat till $(6\,000\,000 + 3\,500\,000 + 3\,500\,000 + 4\,000\,000 + 1\,000\,000 + 2\,000\,000 =) 20\,000\,000$ kronor.

Därjämte har jag räknat med att av kontot Besparingar å äldre anvisningar skola bestridas utgifter om sammanlagt $(800\,000 + 4\,670\,000 + 300\,000 =) 5\,770\,000$ kronor. Behållningen å kontot beräknas vid utgången av innevarande budgetår överstiga detta belopp med minst 1 500 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta att nybyggnad och modernisering av fartyg för flottan skall äga rum i den omfattning, som av mig i det föregående angivits,

dels ock till *Marinen*: *Fartygsbyggnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av 20 000 000 kronor.

[5.] **Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m., reservationsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 135).....	kronor 16 700 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 15 000 000

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 95) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m. för budgetåret 1948/49 beräkna ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor.

Från detta anslag bestridas samtliga kostnader för anskaffning av teknisk materiel, med undantag av fartyg, samt för försök med dylik materiel.

Marinförvaltningens ordinarie medelsäskanden.

Marinförvaltningen har i sina medelsäskanden för nästa budgetår beräknat medelsbehovet under anslaget till sammanlagt i runt tal 19 237 000 kronor, varav till materielanskaffning 19 032 000 kronor och till vissa försök 205 000 kronor. Det torde icke vara erforderligt att i detta sammanhang lämna en detaljerad redogörelse för marinförvaltningens förslag. Närmare upplysningar därom torde få inhämtas genom handlingarna i ärendet. Här må blott anföras följande.

Det för materielanskaffning äskade beloppet fördelas enligt marinförvaltningens förslag på följande huvudgrupper:

Artillerimateriel	kronor 5 137 000
Torpedmateriel	» 2 200 000
Minmateriel	» 584 000
Nautisk materiel	» 70 000
Teleteknisk materiel	» 9 946 000
Motorfordon	» 431 000
Ingenjörmateriel	» 664 000

Summa kronor 19 032 000

Den av marinförvaltningen föreslagna anskaffningen av artillerimateriel avser till väsentlig del ett fullföljande av den materielanskaffning, som ägt rum under de senaste åren. Såsom nya utgiftsändamål har ämbetsverket upptagit anskaffning av förrådsammunition för sex nya torpedbåtar, raketammunition jämte raketutskjutningsanordningar för flottan ävensom lysraketer m. m. och pansarskott för kustartilleriet.

Beträffande nyssnämnda förrådsammunition har marinförvaltningen anført, att de nya torpedbåtarna avsåges att bestyckas med artilleripjäser av ny konstruktion, medgivande ökad eldhastighet och ökad utgångshastighet hos projektilen. Med hänsyn därtill vore det nödvändigt att förrådsammunition i full utsträckning anskaffades samtidigt med pjäserna. Kostnaderna för denna ammunition hade beräknats till 1 150 000 kronor, varav för budgetåret 1948/49 hälften eller 575 000 kronor beräknades bli erforderliga. Emellertid borde ämbetsverket bemyndigas att på en gång utlägga beställningar för hela beloppet.

Såvitt avser den föreslagna anskaffningen av raketammunition jämte raketutskjutningsanordningar har marinförvaltningen framhållit bland annat följande.

Raketvapnet hade under andra världskriget fått stor användning ombord å fartyg, varvid vapnet på ett framgångsrikt sätt kompletterat det traditionella artilleriet. Sedan genom försök utröntes att raketer jämte erforderliga utskjutningsanordningar med egenskaper lika med eller bättre än motsvarande kända utländska konstruktioner numera kunde tillverkas av svenska industri-företag, hade marinförvaltningen i den mån tillgängliga medel det medgivit påbörjat anskaffning i mindre skala av den nya ammunitionen. Härjämte hade från utlandet inköpts ett litet antal specialraketer och raketutskjutningsanordningar, varigenom övningar och, i begränsad omfattning, taktisk ut-prövning av det nya vapnet redan kunnat utföras.

Kostnaderna för den planerade anskaffningen av raketammunition jämte utskjutningsanordningar, vilken ansetts kunna genomföras successivt, har marinförvaltningen beräknat till 7 500 000 kronor. För nästa budgetår har ämbetsverket för ändamålet äskat ett belopp av 800 000 kronor.

Beträffande den föreslagna anskaffningen av lysraketer m. m. för kust-artilleriet har marinförvaltningen anfört i huvudsak följande.

För målbelysning under mörker avsedd ammunition, lysgranater, disponerades för vissa av kustartilleriets pjäser. Dessa granater vore visserligen väl lämpade för sitt ändamål men hade den olägenheten, att de bunde en av batteriets pjäser och följaktligen vid eldgivning under mörker med egen målbelysning reducerade batteriets stridsvärde. Sedan numera lysraketer konstruerats, vilka — med hjälp av en enkel och billig utskjutningsanordning — kunde göra samma tjänst som lysgranaterna, funne marinförvaltningen det angeläget, att dylik lysammunition jämte utskjutningsanordningar snarast anskaffades för de viktigaste kustartilleribatterierna, varvid början borde göras med de moderna flyttbara och rörliga batterierna.

Marinförvaltningen har hemställt att för denna första anskaffning för nästa budgetår anvisas ett belopp av 260 000 kronor.

Kostnaderna för den planerade anskaffningen av pansarskott för kust-artilleriet ha beräknats till 150 000 kronor, varav 75 000 kronor föreslagits skola anvisas för nästa budgetår.

Till anskaffning av centralinstrument för sjöfrontsartilleriet har av det för innevarande budgetår till artillerimateriel för kustartilleriet anvisade beloppet, 957 000 kronor, avsetts ett belopp av 585 000 kronor. Därjämte har marinförvaltningen enligt beslut av 1947 års riksdag bemyndigats att inom ramen för ytterligare 2 615 000 kronor utlägga beställningar å artilleri-materiel (centralinstrument) för kustartilleriet. Sammanlagt har alltså för anskaffning av här berörda centralinstrument avsetts ett belopp av (585 000 + 2 615 000 =) 3 200 000 kronor. Marinförvaltningen har framhållit att av sistnämnda belopp 200 000 kronor, eller omkring 6 %, belöpte på prisstegringar sedan den 1 juli 1941 intill den 1 juli 1946. Prisstegringen intill den 1 juli 1947 beräknades till 12 %, varför totalbeloppet för ifrågavarande anskaffning nu borde upptagas med 3 360 000 kronor. För nästa budgetår borde för ändamålet anvisas ett belopp av 925 000 kronor.

I fråga om torpedanskaffningen får jag erinra om att Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande av riksdagen att medgiva utläggande av beställningar å torpeder *dels*, enligt 1945 års riksdags beslut, inom en kostnadsram av 4 181 000 kronor, *dels ock*, enligt 1946 års riksdags beslut, intill ett ytterligare belopp av 3 000 000 kronor, i den mån så erfordrades för beredande av arbetstillfällen vid den svenska torpedindustrin. Förstnämnda bemyndigande har i sin helhet utnyttjats, och erforderliga medel för bestridande av kostnaderna för de med detta bemyndigande avsedda anskaffningarna ha redan anvisats av riksdagen. Med stöd av 1946 års bemyndigande har Kungl. Maj:t medgivit marinförvaltningen att inom ramen för ett belopp av 3 000 000 kronor beställa högst 50 torpeder. Sistnämnda beställning, för vilken innevarande budgetår anvisats 750 000 kronor, har beräknats för nästa budgetår kräva en medelsanvisning av likaledes 750 000 kronor.

Beträffande framtida torpedbeställningar har marinförvaltningen anfört i huvudsak följande.

För fyllande av det nuvarande mobiliseringsbehovet, täckande av kommande ökat mobiliseringsbehov samt ersättande på grund av utrangering och förluster krävdes en fortsatt torpedtillverkning omfattande minst 50 torpeder per år. En inskränkning i tillverkningen vore dock för närvarande önskvärd i avvaktan på att en ny torpedtyp utexperimenterades. En sådan inskränkning vore med nu rådande konjunkturen möjlig att genomföra utan allvarliga konsekvenser beträffande ekonomin och den personella beredskapen vid torpedverkstaden. Tydligt vore dock att torpedtillverkningen framdeles åter måste ökas för att verkstadens specialutbildade personal skulle kunna behållas. Med hänsyn till dessa omständigheter ansåge marinförvaltningen att, trots de därmed förknippade tillfälliga olägenheterna ur beredskapssynpunkt, en inskränkning i torpedtillverkningen nu borde genomföras. Ämbetsverket hade efter samråd med försvarets fabriksstyrelse funnit det vara möjligt att för nästa budgetår inskränka torpedbeställningen till att omfatta 25 torpeder.

Kostnaderna för en sådan beställning har marinförvaltningen beräknat till 1 625 000 kronor, varav 450 000 kronor beräknats erforderliga under nästa budgetår.

För ändringar å befintlig torpedmateriel och för smärre anskaffningar har marinförvaltningen för nästa budgetår beräknat ett belopp av 300 000 kronor.

Marinförvaltningen har vidare äskat medel för anskaffning av torpedeldledningsinstrument, med vars hjälp skjutning skulle kunna ske utan att fartyget manövrerades så att det intog skjutriktningen. Instrumenten beräknades draga en kostnad av omkring 100 000 kronor per enhet vid en beställning om 20 enheter. Det syntes angeläget att en beställning av denna omfattning utlades under nästa budgetår. Vid beställning av mindre antal komme kostnaderna att stegras avsevärt. Kostnaden för den föreslagna beställningen, 2 000 000 kronor, borde fördelas på tre budgetår. För nästa budgetår beräknades 700 000 kronor erforderliga.

Den av marinförvaltningen föreslagna anskaffningen av minmateriel avser vissa nykonstruerade s. k. avståndsmenor samt tillsatsinstrumentering för att göra minor av äldre typ användbara såsom avståndsmenor.

Även anskaffningen av nautisk materiel avser i huvudsak materiel av ny konstruktion.

Den av marinförvaltningen föreslagna medelsanvisningen till teleteknisk materiel avser väsentligen radarmateriel. För anskaffning och modernisering m. m. av materiel av sistnämnda slag ha äskats tillhopa 7 800 000 kronor. Marinförvaltningen har vidare beräknat 815 000 kronor för anskaffning av hydroakustisk materiel. Den föreslagna anskaffningen av radar- och hydroakustisk materiel innebär i huvudsak ett fullföljande av det anskaffningsprogram, som framlagts för riksdagen i propositionen 1946: 318.

Marinförvaltningen har vidare anmält behov av medel för anskaffning av en fast och en transportabel övningsanläggning för specialträning av personal i handhavandet av den moderna ubåtsjaktsmateriel, som för närvarande är under anskaffning. Nämnda anläggningar, som äro avsedda att uppställas i land, skulle, framhåller marinförvaltningen, giva möjlighet att träna personalen under förhållanden, som mycket nära motsvarade de ombord rådande. Större delen av utbildningen kunde härigenom snabbt och effektivt försiggå i land, vilket i sin tur medförde dels att betydande skicklighet kunde uppnås på relativt kort tid, dels att avsevärda medelsbesparingar kunde göras genom att driftkostnaderna för övningsfartyg till största delen bortföle. Kostnaderna för ifrågavarande anskaffning hade beräknats till 400 000 kronor för den fasta och 480 000 kronor för den transportabla anläggningen. För nästa budgetår äskades emellertid medel endast för sistnämnda anläggning.

Återstoden av det för teleteknisk materiel äskade beloppet, 851 000 kronor, avses för anskaffning av viss annan radio- och telefonmateriel för marinen.

Det för ingenjörmateriel beräknade beloppet avser ett tiotal olika ändamål, bland vilka märkas ombyggnad av vissa ubåtsperiskop, anordningar för avfuktning och uppvärmning av ubåtar, gyrokompassanläggningar m. m.

Den föreslagna ombyggnaden av ubåtsperiskop sammanhänger med den modernisering av vissa ubåtar, till vilken 1947 års riksdag anvisat medel. Totalkostnaden för ombyggnaden har beräknats till 100 000 kronor, varav 50 000 kronor ansetts erforderliga för nästa budgetår. Marinförvaltningen har, för att mest fördelaktiga pris skulle kunna erhållas, hemställt om bemyndigande att på en gång utlägga beställning på hela ombyggnaden.

Beträffande anordningar för avfuktning och uppvärmning av ubåtar har marinförvaltningen anmält sin avsikt att med utnyttjande av tillgängliga medel utföra försök med elektriskt drivna avfuktning- och uppvärmningsanordningar samt med förbättrad isolering i syfte att erhålla underlag för dimensionering av definitiva anläggningar. Efter det ifrågavarande försök avslutas skulle en komplett anläggning kunna inmonteras på en ubåt. Kostnaden härför beräknades till 75 000 kronor, varav 50 000 kronor ansetts erforderliga för nästa budgetår. Marinförvaltningen har emellertid hemställt om bemyndigande att på en gång utlägga beställning för det större beloppet.

Vad angår det för motorfordon äskade beloppet får jag erinra, att

Kungl. Maj:t av det för innevarande budgetår anvisade anslaget ställt ett belopp av 1 100 000 kronor till marinförvaltningens förfogande för anskaffning av terränggående fordon för kustartilleriet, varjämte ämbetsverket med stöd av bemyndigande av 1947 års riksdag medgivits utlägga beställningar å motorfordon inom ramen för ytterligare 754 000 kronor. Marinförvaltningen har framhållit att av det sammanlagda för anskaffning av motorfordon avsedda beloppet, 1 854 000 kronor, omkring 320 000 kronor, eller 20 %, belöpte på prisstegringar från den 1 juli 1941 intill den 1 juli 1946. Prisstegringen intill den 1 juli 1947 beräknades till 30 %, varför det belopp, inom vilket ytterligare beställningar finge utläggas, borde höjas från 754 000 kronor till 820 000 kronor. Av detta belopp borde hälften, eller 410 000 kronor, anvisas för nästa budgetår.

Härjämte har marinförvaltningen äskat 21 000 kronor till förnyelse av ekonomimotorfordon vid marinen, varför för nästa budgetår borde anvisas tillhopa (410 000 + 21 000 =) 431 000 kronor till anskaffning av motorfordon.

Av det till vissa försök äskade beloppet avses 55 000 kronor till försök med artillerimateriel, 50 000 kronor till försök med min-, svép- och sjunkbombmateriel, 50 000 kronor till försök med teleteknisk materiel m. m. och slutligen 50 000 kronor till försök med ingenjormateriel.

Marinförvaltningens tilläggsäskanden.

I sin förenämnda skrivelse den 25 mars 1948 med äskanden om vissa förstärkningsanslag för budgetåret 1948/49 har marinförvaltningen hemställt att, utöver i de ordinarie medelsäskandena upptagna medel, ytterligare 21 463 000 kronor måtte anvisas under anslag till anskaffning av artillerimateriel m. m. Angivna belopp fördelar sig på följande sätt:

Artillerimateriel	kronor	5 840 000
Torpedmateriel	»	2 200 000
Minmateriel	»	2 100 000
Teleteknisk materiel	»	10 913 000
Motorfordon	»	410 000
		Summa kronor 21 463 000

De äskade medlen hänföra sig delvis till samma anskaffningar, som avsetts skola tillgodoses genom det ursprungligen äskade anslaget, och bifall till framställningen i denna del avses skola möjliggöra en snabbare och mera omfattande anskaffning av dylik materiel. Även behovet av modernisering av viss materiel anses böra tillgodoses. Medel äskas vidare för täckande av vissa brister i marinens materielutrustning genom viss materielanskaffning, med vilken marinförvaltningen tidigare ansett kunna tills vidare anstå. Slutligen avser det nya medelsäskandet viss materiel av principiellt ny typ.

Departementschefen.

Marinförvaltningens äskanden för nästa budgetår sluta på ett sammanlagt belopp av 40 700 000 kronor, varjämte ämbetsverket hemställt om bemyn-

digande att genom beställningar binda statsverket för utgifter å ytterligare belopp, som dock icke beräknas skola utbetalas under nämnda budgetår. De av ämbetsverket framlagda motiveringarna för de olika anskaffningarna visa, att dessa samtliga få betraktas såsom önskvärda, i vissa fall mycket angelägna.

Av vad jag anfört under punkt 2 framgår emellertid, att jag icke för närvarande kan tillstyrka en så avsevärd medelsanvisning som här föreslagits. Med beaktande av tillgängliga reservationer å anslag till materielanskaffning för marinen föreslår jag, att anslaget till anskaffning av artilleriemateriel m. m. för nästa budgetår upptages med det i statsverkspropositionen preliminärt beräknade beloppet, 15 000 000 kronor.

Marinförvaltningen har räknat med att ämbetsverket skulle bemyndigas att, utöver det i ämbetsverkets ordinarie medelsäskanden upptagna anslaget, utlägga beställningar inom ramen för i runt tal 5 000 000 kronor, däri inberäknat vissa redan tidigare lämnade bemyndiganden beträffande centralinstrument för kustartilleriet, torpeder och motorfordon. Häremot har jag intet att erinra. Jag föreslår emellertid, att ramen för detta bemyndigande utökas med 5 000 000 kronor för att möjliggöra ytterligare materielbeställningar, som kräva långa leveranstider.

Det är icke möjligt att i detta sammanhang taga ställning till vilka materielbehov, som i första hand böra tillgodoses inom ramen för det här föreslagna begränsade anskaffningsprogrammet. Denna fråga bör i vanlig ordning prövas av Kungl. Maj:t efter förslag av marinförvaltningen.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Marinen: Anskaffning av artilleriemateriel m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å materiel i den omfattning, som i det föregående anförts.

[6.] **Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m., reservationsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 150)	kronor	128 000 000 ¹
» 1948/49 (departementschefens förslag)	»	125 000 000

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 122) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1948/49 beräkna ett reservationsanslag av 115 000 000 kronor.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1948/49 har *flygförvaltningen* beräknat medelsbehovet under anslaget till anskaffning av flygmateriel m. m. för nämnda budgetår till 132 440 000 kronor, fördelade på följande huvudgrupper med här angivna belopp (i kronor):

¹ Därjämte ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor till prisstegringar å anskaffning av flygmateriel.

Flygplan	36 932 000
Motorer och propellrar	33 255 000
Utrustning	31 167 000
Markservicemateriel	2 228 000
Motorfordon	300 000
Ammunition	11 825 000
Forskning, försök och prov	10 000 000
Kontroll, gemensamma kostnader	3 483 000
Avlöningar	3 250 000
	Summa 132 440 000

Under posten till utrustning har flygförvaltningen på anmodan av överbefälhavaren beräknat ett belopp av 4 440 000 kronor för anskaffning av radar-materiel för luftbevakningen.

Av det under posten till avlöningar upptagna beloppet ha omkring 650 000 kronor angivits hänföra sig till merkostnader på grund av den allmänna löne-regleringen för befattningshavare i statens tjänst.

Till bestridande av merkostnader på grund av prisstegring efter den 1 juli 1941 för den flygmaterielanskaffning, som ligger inom ramen för 1942 års försvarsbeslut, ha för budgetåren 1945/48 anvisats tillhopa 60 000 000 kronor. Vid behandlingen av motsvarande anslagsfråga vid 1947 års riksdag förut-sattes (statsverkspropositionen, bil. 6, punkt 119), att eventuella ytterligare kostnader av denna art skulle, i den mån å flygmaterielanslaget inflytande rabattmedel visade sig otillräckliga, bestridas från ordinarie anslag till an-skaffning av flygmateriel.

Flygförvaltningen har nu anført, att ämbetsverket verkställt slutliga be-räkningar rörande de totala merkostnaderna på grund av prisstegringar efter den 1 juli 1941. Beräkningarna slutade på ett belopp av 65 663 687 kronor. Då det till prisstegringar anvisade beloppet tillika med de under anslaget in-flutna rabattmedlen uppginge till sammanlagt 60 492 174 kronor, återstode ett belopp av (65 663 687 — 60 492 174 =) 5 171 513 kronor, vilket flygförvalt-ningen i enlighet med vad enligt det föregående förutsatts avsåge att täcka inom ramen för anvisade medel å flygmaterielanslaget.

Från flygförvaltningen har sedermera, i anledning av överbefälhavarens förenämnda skrivelse den 15 mars 1948, anförts, att ytterligare materiel borde anskaffas inom ramen för ett belopp av 122 355 000 kronor, varav dock endast omkring 23 000 000 kronor beräknats falla på nästa budgetår. Den planerade anskaffningen fördelar sig på följande ändamål (i kronor):

Dagjaktflygplan för förstärkning av tre flottiljer	44 000 000
Nattjaktflygplan	15 000 000
Radarmateriel	28 055 000
Telemateriel för luftbevakningen	27 350 000
Ammunition	7 200 000
Materiel för reparation av krigsflygfält	750 000
	Summa 122 355 000

Departementschefen.

Innan jag ingår på anslagsberäkningen för nästa budgetår, vill jag upptaga till behandling de budgettekniska principer, som böra tillämpas beträffande den anskaffning, varom här är fråga. Vid anmälan av årets statsverksproposition (bil. 1 s. 24) har chefen för finansdepartementet vid behandlingen av frågan om reservationsanslag och reservationsförbrukning bl. a. anfört, att anslag för nästa budgetår till flygvapnets löpande materielanskaffning ansetts kunna preliminärt beräknas med utgångspunkt från att de anslagsmedel, som under budgetåret behöva stå till förfogande, i huvudsak sammanföras inom det för budgetåret uppförda riksstatsanslaget för ändamålet.

Tanken har alltså varit, att man på detta område skulle kunna komma ifrån de olägenheter ur budgeteringssynpunkt som förefintligheten av stora reservationer innebär. Beträffande här förevarande materielgrupp föreligga större möjligheter än på andra likartade anskaffningsområden att reglera medelsförbrukningen på ett sätt som tillgodoser nämnda syfte.

Vid beräkningen av kostnaderna för en bestående flygvapenorganisation måste hänsyn principiellt tagas till materielens förnyelse. Man räknar härvid med livslängder för olika materiel, betingade av förbrukningstiden eller nödvändigheten att ur effektivitetssynpunkt omsätta materielen. För den viktigaste delen av flygmaterielen, krigsflygplanen, räknas med en livslängd i första linjen av högst sju år, efter vilken tid planen skola ersättas med nya. Ersättningsanskaffningen baseras i princip på inhemsk produktion. Den relativt korta omsättningstiden gör det nödvändigt att redan kort tid efter en flygplananskaffning planera för ersättningsanskaffningen. Med hänsyn till den långa omloppstiden vid tillverkningen måste beställning å ersättningsmaterielen utläggas redan ett fåtal år efter leveransen av den materiel, som skall ersättas.

De årliga anslagen för anskaffning av flygmateriel, vari flygplankostnaderna utgöra den dominerande delen, ha hittills i stort sett beräknats efter denna sjuåriga omsättningstid i jämna årskvoter. Enär leveranstakten icke överensstämte med denna beräkning, ha ojämnheter i anslagsbelastningen uppstått. Förseningar i leveranserna, som uppkommit av olika anledningar och vilka som regel icke kunnat inhämtas i den löpande produktionen, ha medfört reservationer, som i stort sett icke kunnat upparbetas.

För att reservationsanhopningar skola kunna undvikas måste de årliga anslagen anpassas så nära som möjligt till det faktiska betalningsutfallet under budgetåret. När det gäller anskaffningar, som fördela sig över flera budgetår, måste en anslagsanvisning, som tillmätas allenast efter medelsförbrukningen under ett budgetår under anskaffningsperioden, kompletteras med ett bemyndigande att binda utgifter för ytterligare anskaffningar under perioden. Den kontinuerliga anskaffningsplanering som äger rum med avseende å flygmaterielen gör det enligt min mening lämpligt att lägga denna planering till grund för ett bemyndigandesystem på förevarande område.

Som grundval för bedömningen av kostnaderna för anskaffning av flyg-

materiel bör därför läggas en anskaffningsplan, som med hänsyn till omsättningstakten för krigsflygplanmaterielen lämpligen bör omfatta de närmaste sju budgetåren. Av planen bör i stora drag framgå hur anskaffningarna beräknas komma att fördelas på sjuårsperioden samt de beräknade kostnaderna för förnyelse av materielen, i förekommande fall ökade med engångskostnader för nyanskaffningar. Planen bör delgivas riksdagens vederbörande utskott i samband med att det årliga anslagsäskandet förelägges riksdagen och sedermera fastställas av Kungl. Maj:t att ligga till grund för anskaffningsplaneringen inom den i planen angivna kostnadsramen.

Den sålunda fastställda planen bör varje år förskjutats ett år framåt, så att varje år fastställs en plan att gälla för de närmast därpå följande sju budgetåren. Därvid kunna på grund av förskjutningar i leveranser, ändrat prisläge, organisationsförändringar e. d. vissa ändringar behöva företagas även i de delar den nya planen till tiden sammanfaller med den närmast föregående. Även under löpande budgetår kunna ändringar i planen visa sig erforderliga på grund av ändrade förutsättningar beträffande konstruktioner, leveransmöjligheter m. m.

Det bemyndigande att utlägga beställningar på flygmateriel, som enligt det föregående skulle utverkas av riksdagen, bör grunda sig på denna anskaffningsplan. Bemyndigandet behöver dock icke omfatta hela planens kostnadsram. I princip kan bemyndigandet lämpligen bestämmas till ett belopp, motsvarande vad som förutses komma att bindas genom beställningar under det närmaste budgetåret. Vid övergången till det nya systemet böra de beställningar, som redan utlagts men ännu icke slutförts, inräknas i planen och belastas den ram, inom vilken beställningar sålunda skulle få utläggas.

Med en materielanskaffning på detta sätt helt reglerad enligt bemyndigande-system kommer anslaget till anskaffning av flygmateriel att endast fungera som en betalningsregulator. Något behov av att i anslaget maximera utgifterna skulle då icke förefinnas, utan anslaget borde principiellt kunna vara av förslagsanslags natur. Jag är emellertid icke beredd att nu föreslå en dylik förändring, då närmare erfarenheter torde böra avvaktas beträffande möjligheterna att mera exakt beräkna anslagsbehovet. För det reservationsanslag, som sålunda kan komma att anvisas av riksdagen, bör Kungl. Maj:t fastställa en stat, som ansluter sig till det beräknade utbetalningsbehovet.

Då jag sålunda föreslår, att utbetalningarna under nästa budgetår regleras över ett reservationsanslag, är jag icke beredd att nu föreslå, att hela den reservation, som kan förefinnas å anslaget vid utgången av innevarande budgetår, överföres till budgetutjämningsfonden. Vid utgången av budgetåret 1946/47 uppgick reservationen å anslaget till anskaffning av flygmateriel (inberäknat anvisat prisstegringsanslag) och å vissa anslag, som numera överförts till förstnämnda anslag, till i runt tal 128 miljoner kronor. Det kan icke förväntas, att detta belopp kommer att kunna nedbringas under innevarande budgetår. Jag räknar med att av befintlig behållning 35 miljoner kronor reserveras såsom allmän betalningsreserv för anskaffningar under anslaget

och att återstoden av beräknad reservation överföres till budgetutjämningsfonden. Det reserverade beloppet bör förbehållas Kungl. Maj:ts disposition och tagas i anspråk endast i den mån det anvisade anslaget icke förslår för utbetalningar under nästa budgetår.

Sammanfattningsvis innebär mitt förslag till reglering av utgifterna för flygmateriel följande.

1. För anskaffning av flygmateriel och annan teknisk materiel för flygvapnet fastställer Kungl. Maj:t varje år plan med viss angiven kostnadsram, omfattande de närmast följande sju budgetåren. Planen överses varje år i samband med prövningen av äskanden om medel för materielanskaffning.

2. Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att medgiva utläggande av beställningar å flygmateriel m. m. inom ramen för ett belopp, motsvarande i princip vad som förutses komma att bindas genom beställningar under det närmaste budgetåret.

3. Anslaget till anskaffning av flygmateriel m. m. bestämmes för varje budgetår till belopp, ungefärligen motsvarande vad som beräknas komma att utbetalas under budgetåret. Så länge anslaget är av reservationsanslags natur, tages vid anslagsberäkningen hänsyn till reservation som kan beräknas komma att tillföras anslaget.

Jag övergår härnäst till den kostnadsram för anskaffning av flygmateriel m. m., inom vilken materielanskaffningen skall planeras. Såsom av det föregående anförts skall kostnadsramen inrymma samtliga materielanskaffningskostnader för den närmaste sjuårsperioden, såväl kostnader för förnyelse av materiel m. m. som engångskostnader för flygvapnets utbyggnad. Kostnaderna för förnyelse — årskostnaderna — ha enligt försvarspropositionen för de olika i perioden ingående budgetåren beräknats på sätt framgår av följande sammanställning (beloppen i miljoner kronor).

1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	Summa
132,4	141,2	143,9	148,9	149,0	149,1	149,1	1 013,6

Engångskostnaderna för den i försvarspropositionen föreslagna utökningen av flygvapnets organisation ha uppskattats till 60,3 miljoner kronor, varav 10,5 miljoner kronor för den optiska luftbevakningen.

De sammanlagda kostnaderna under sjuårsperioden skulle således uppgå till (1 013,6 + 60,3 =) i runt tal 1 074 miljoner kronor.

Jag har i det föregående föreslagit, att Kungl. Maj:t av riksdagen utverkar bemyndigande att utlägga beställningar intill ett belopp, motsvarande i princip vad som förutses komma att under det närmaste budgetåret bindas genom beställningar å materiel ingående i den här berörda planen för sjuårsperioden. Vid övergången till det nya systemet föreligga vissa speciella förhållanden. Det belopp, inom vilket beställningar skola få utläggas, bör nämligen inkludera samtliga nu utlagda beställningar ävensom de ytterligare beställningar, som kunna komma att utläggas före ingången av nästa budgetår. Med

beaktande härav och av de engångsanskaffningar som förutses för de närmaste åren, föreslår jag, att beloppet bestämmas till 400 miljoner kronor. Av vad nyss sagts framgår, att en betydande del av detta belopp redan bundits genom utlagda beställningar, varför bemyndigandet i realiteten omfattar ett avsevärt lägre belopp.

Det ytterligare medelsbehov, som anmälts av flygförvaltningen i anledning av överbefälhavarens skrivelse angående vissa beredskapsåtgärder, kan delvis tillgodoses inom den i det föregående berörda kostnadsramen. Sålunda ha kostnaderna för anskaffning av dagjaktflygplan och ammunition till dessa inräknats i förenämnda för engångskostnader beräknade belopp. Behovet av radarmateriel och annan telemateriel för luftbevakningen kan delvis tillgodoses inom kostnadsramen. Någon utökning av kostnadsramen för nu berörda anskaffningar kan jag icke tillstyrka.

Vid anmälan av försvarspropositionen har jag anfört, att attackflottiljen F1 borde ombildas till nattjaktflottilj så snart lämpliga flygplan kunna anskaffas. Flygförvaltningen har nu föreslagit, att för dylik anskaffning skulle anvisas 15 miljoner kronor utöver tidigare äskade medel. Den föreslagna flygmaterielen skulle anskaffas före utgången av nästa kalenderår. Det kan icke f. n. med säkerhet bedömas, huruvida anskaffningen kan och bör genomföras på föreslaget sätt. Jag förutsätter emellertid, att den föreslagna anskaffningen, därest densamma befinnes böra ske, skall kunna genomföras inom den i det föregående angivna kostnadsramen. Även anskaffningen av materiel för reparation av krigsflygfält torde böra äga rum endast under förutsättning, att kostnadsramen icke överskrides.

Medelsbehovet för nästa budgetår har av flygförvaltningen i dess medelsäskanden uppskattats till 132 440 000 kronor. För de sedermera anmälda medelsbehoven skulle tillkomma 23 050 000 kronor.

Det är av flera skäl omöjligt att f. n. bedöma, i vilken takt anskaffningarna skola kunna genomföras. Emellertid torde behovet av medel för utbetalningar under nästa budgetår komma att väsentligt understiga de av flygförvaltningen beräknade beloppen. Jag räknar preliminärt med att ett anslag av 125 000 000 kronor skall visa sig till fyllest och föreslår att förevarande anslag uppföres med detta belopp. Jag vill dock erinra om att jag enligt det föregående räknat med en betalningsreserv i form av kvarstående reservation om 35 000 000 kronor. I förhållande till medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär mitt förslag en minskning med 13 000 000 kronor.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att beställningar & flygmateriel m. m. må utläggas i enlighet med vad i det föregående angivits,

dels ock till *Flygvapnet*: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av 125 000 000 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådet övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Magnus T. Möller.
